

Список використаної літератури:

1. Леонов И. В., Филиппова-Стоян Л. Е. Историко-культурные структуры артефактов: методы изучения, критерии идентификации и практики сохранения. *Человек. Культура*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriko-kulturnye-struktury-artefaktov-metody-izucheniya-kriterii-identifikatsii-i-praktiki-sohraneniya>
2. Красноглазов А. Б. Функционирование артефакта в культурно-семантическом пространстве : дис. ... д-ра философ. наук : 17.00.08. Российский институт культурологии. Москва, 1995. 398 с.
3. Бачинин В. А. Метафизическая культурология права и юридические артефакты. *Формирование дисциплинарного пространства культурологии*. Материалы научно-методической конференции. 16 января 2001 г. Санкт-Петербург : Санкт-Петербургское философское общество, 2001. Вып. 11. С. 10–20.
4. Овчинникова А. П. Феноменология правовой культуры: філософсько-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. Національний університет «Одеська юридична академія», 2016. 212 с.
5. Рязанов М. Ю. Правові артефакти та культурний код права. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 46–51.
6. Roversi Corrado. Legal Metaphoric Artifacts (March 18, 2014). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2410790>
7. Культуральные исследования права: монография / под общ. ред. И. Л. Честнова, Е. Н. Тонкова. СПб. : Альейя, 2018. 431 с.
8. Burazin Luka Can There Be an Artifact Theory of Law? *Ratio Juris*. Vol. 29, № 3, 216. P. 388. URL: https://www.pravo.unizg.hr/_news/26511/Burazin-2016-Ratio_Juris.pdf

Ключові слова: артефакт, правовий артефакт, семіотика, знак, правовий інститут.

Ключевые слова: артефакт, правовой артефакт, семиотика, знак, правовой институт.

Key words: artifact, legal artifact, semiotics, sign, legal institution.

ТІЩЕНКО ЮЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО МІФУ

У сучасній філософії права розгляд питань існування правових міфів і виокремлення їх місця у правовій реальності здійснюються у руслі системи методологічних підходів, концепцій і ідей.

Розуміння сутності правового міфу досягається, зокрема, шляхом дослідження природи і змісту міфу як феномена культури за допомогою культурологічного підходу. Правовий міф при цьому розглядається і у взаємодії

з культурним середовищем, і як його невід'ємна частина, здатна впливати на культуру у цілому. Використання культурологічного підходу припускає розгляд правового міфу як феномена культури, який містить відповідну специфіку, і тому відрізняється від інших феноменів культури, сприяє виявленню та аналізу культурних факторів, які лежать в основі виникнення і функціонування правових міфів, показує співвідношення міфу як феномена культури і правового міфа як елемента правової культури, створює можливість з'ясувати їх спільні основоположні риси і виокремити специфічні характеристики правового міфу.

Як відомо, правові міфи з'явилися в соціальній міфології, і виступають специфічними культурними архетипами. Культурні архетипи – це базисні елементи культури, що формують константні моделі духовного життя. Їх зміст становить типове в культурі, і в цьому плані культурні архетипи інтерсуб'єктні і трансперсональні. Формування культурних архетипів відбувається на рівні культури всього людства і культури великих історичних спільнот у процесі систематизації та схематизації культурного досвіду.

Культурні архетипи глибинно пов'язані з правовими міфами, оскільки саме в цьому найбільш яскраво простежуються різноманітні аспекти сприйняття правової дійсності, заснованої на апеляції до глибинних переживань, емоційно забарвлених ситуацій, що завжди має в своїй основі певні стійкі міфологічні форми.

Універсальний характер міфу наштовхує на думку, що він є позачасовою константою культури. Так, А. Я. Гуревич відзначає основні універсальні категорії культури, притаманні свідомості різних епох і цивілізацій. Ці універсальні поняття в кожній культурі пов'язані між собою і утворюють своєрідну «модель світу» – ту «сітку координат», за допомогою якої люди сприймають дійсність і «будують образ світу, що існує в їхній свідомості». З моделлю світу, існуючою у свідомості людей, тісно пов'язана їх поведінка, а також цінності і ідеали, якими вона мотивується. За допомогою її складових людина відбирає імпульси і враження, що йдуть від зовнішнього світу, і перетворює їх у свій внутрішній досвід [2, с. 16–20].

Вивчення правового міфу передбачає розгляд цього феномена правової дійсності у антропологічному, герменевтичному та семіотичному зрізах, які А. П. Овчиннікова вважає суттєвими напрямками культурологічного підходу до права [3, с. 197–200]. Простеження ключових методологічних параметрів дозволяють відокремити правовий міф від інших форм міфологічної свідомості та дослідити властивості і специфічні риси правового міфу, виявити його правову природу і визначити поняття правового міфу як правової категорії.

Урахування соціокультурних особливостей міфу потребує звернення до антропологічного підходу, завдяки якому правовий міф може бути розглянутим у нових ракурсах, зокрема, в аспекті його ритуалізації та існування у колективній підсвідомості. Крім того, антропологічний підхід до вивчення правових міфів дозволяє виявити особистісний вимір правового міфу.

Антропологічна складова правової міфології містить у собі весь спектр проблем соціального сприйняття права і його легітимації. Правові міфи несуть на собі відбиток психоментальності особливостей певного колективу людей, а тому їх слід розглядати як вираження глибинно-психологічних характеристик етнічної спільності людей, нації, народу загалом. Проблема соціально-психологічного дослідження правових міфів має й інший важливий аспект. Потребуючи легітимації своєї політики, соціальної підтримки своєї активності, демократична держава зацікавлена у створенні сприятливих соціально-психологічних умов, для чого вона нерідко використовує методи, що ведуть до досягнення мети через створення різноманітних міфологізованих структур.

Герменевтичний підхід до вивчення правового міфу можна використовувати як для виявлення сутності поняття правового міфу через охоплення різномірних аспектів розуміння цього феномену, а також в процесі спроби інтерпретації змісту, заглиблення у підтексти з метою пошука іноді прихованих сенсів конкретних правових міфів.

Герменевтичний напрям у вивченні правових міфів дозволяє осмислити, як їх існування пов'язане з проблемою розуміння і пізнання. На протигагу позитивістській орієнтації філософів, які відстоювали пізнання як не визначене передумовою розуміння, М. Хайдеггер розглядає останнє як вихідну, необхідну і надзвичайно важливу підставу будь-якого процесу пізнання, позаяк передумова розуміння утворює скелет всякого людського пізнання. Вона передує пізнанню, формує той онтологічний базис, поверх якого надбудовується вторинне розуміння і наукове пізнання взагалі.

Можно проілюструвати, яким чином використовується герменевтичний підхід у вивченні правових міфів на прикладі міфу про справедливість існуючих законів. Цей міф можна інтерпретувати як своєрідну моральну універсалію, що властива певній спільності людей, соціуму, колективним уявленням, яка переходить від одного покоління до іншого, сягаючи своїм корінням у минуле. Це одночасно і уявлення, і віра, і пережита бажана реальність. Міф про справедливість законів, що існують у сучасному суспільстві, укорінений у свідомості людей, який має свою символіко-знакову структуру, є певним ціннісним орієнтиром у суспільстві та наділен можливістю ідеологічного впливу на масову свідомість. Водночас, жодний конкретний закон окремо чи сукупність законів тієї чи іншої держави не є ідеальною мірою і оптимальним способом встановлення справедливості в регулюванні суспільних відносин.

Абсолютна справедливість, як і всі інші соціальні абсолюти, неможлива. У зв'язку з розчаруванням в справедливості народжується міф про загальну несправедливість закону, що є іншою граничною міфологією. Таке уявлення про закон відображено в фольклорному праві у вигляді приказки: «Закон як дишло, куди повернеш, туди й вийшло».

Незважаючи на наявність основних принципів, які визначають загальноправові цінності, зокрема права людини, слід відзначити, що закон найчастіше втілює волю еліти, яка перебуває при владі, і тому не відображає волю всього народу держави. Право слід розуміти як

засновану на балансі різнорідних інтересів систему норм, цінностей і принципів. Виходячи з розуміння права як балансу інтересів у конкретних історичних умовах, слід зазначити, що закон, який відображає, як правило, волю конкретної соціальної групи, не завжди збалансовану з інтересами інших груп, а це викликає негативну напругу в суспільстві.

Семіотичний аспект культурологічного підходу до вивчення правових міфів застосовується у зв'язку з тим, що культура являє собою спосіб людського буття, яке опосередковано знаково-символічними формами.

З боку такого підходу оригінальне розуміння правової міфології пропонує І. М. Грязін. Він переконаний, що право як певний текст спочатку допускає міфологічність, а правовий міф постає і вивчається як правовий текст, тобто сукупність знаків [1, с. 73]. Ця міфологічна природа права, на думку автора, пов'язана з існуванням деяких універсальних правових максимів, які в цілісності складають зміст правових міфів.

Правовий міф, володіючи всіма характеристиками міфу взагалі, такими як *догматичність, соціальність, внетемпоральність, закономірність, ірраціональність та інші*, наділений деякими додатковими властивостями. Правовий міф оперує юридичними поняттями або їх метафоричними аналогами; правовий міф націлений на підвищення авторитету права шляхом його відокремлення від інших соціальних систем; правовий міф характеризується потенціальною формально-нормативною забезпеченістю.

Таким чином, антропологічний, герменевтичної та семіотичний зрізи культурологічного підходу дозволяють проникнути у сутність міфологічних проявів сучасної правової реальності, а правовий міф виокремити як невід'ємну її частину і на підставі цього зазначити, що *правовий міф являє собою особливий феномен, що існує на раціональному і чуттєвому рівнях правосвідомості, а також, у відображувальній формі, у правових текстах, виражає ціннісні або антиціннісні правові установки і спрямований на легітимацію правових явищ*. Правові міфи виступають незмінними супутниками кожної розвиненої правової системи, оскільки вони є простором несвідомого звернення до фундаментальних правових ідей.

Список використаної літератури:

1. Грязин И. Н. Право есть миф / И. Н. Грязин // Известия высших учебных заведений. Правоведение. – 2011. – № 5. – С. 72–95.
2. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры / А. Я. Гуревич. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Искусство, 1984. – 350 с.
3. Овчинникова А. П. О культурологическом подходе к праву / А. П. Овчинникова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія ПРАВО. – Випуск 30. Том 2. – Ужгород, 2015. – С. 197–200.

Ключові слова: міф, культурні архетипи, правовий міф, властивості правового міфу, культурологічний підхід, антропологічний підхід, герменевтичний підхід, семиотичний підхід.

Ключевые слова: миф, культурные архетипы, правовой миф, свойства правового мифа, культурологический подход, антропологический подход, герменевтический подход, семиотический подход.

Key words: myth, cultural archetypes, legal myth, properties of legal myth, culturological approach, anthropological approach, hermeneutic approach, semiotic approach.

БАЛЬЖИК ІРЕНА АНАТОЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
кандидат юридичних наук, доцент*

ХРИСТІЯНСЬКІ ЦІННОСТІ В СВІТЛІ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

Християнство виходить з розуміння цінності як абсолютного блага, що має значущість в будь-якому відношенні і для будь-якого суб'єкта. Християнські цінності не зводяться тільки до євангельських заповідей і моральних правил. Вони складають цілу систему.

Загальна класифікація цінностей християнства може бути представлена наступним чином: *онтологічні* – Бог, буття, безсмертя (вічність); *антропологічні* – людина, душа, свобода волі, віра, надія, любов, спасіння, *етичні* – благо, любов до ближнього і ворога свого, непротивлення злу, прощення, страждання, мучеництво, святість, чеснота; *естетичні* – краса як вираз Бога в світі, прекрасне як форма добра; *когнітивно-містичні* – Священне Писання і Передання, молитва, благодать; *символічні* – Церква, ікона, богослужіння, обряди і ритуали; *соціальні* – християнська громада, соборність, людство [1, с. 70].

Перш за все звернемося до розгляду цінностей онтологічних, антропологічних та етичних, оскільки саме вони мають визначальне значення для формування і інших їх форм. Вищим благом, що є джерелом і всіх інших цінностей, для християнина є Богоодкровенна істина про Пресвяту Трійцю як про абсолютно досконалий Дух. Божество є не тільки абсолютним Розумом і Всемогутністю, але і вседовершеною Благостю і Любов'ю. Ця істина, підтверджена багатовіковим духовним досвідом, становить як би вищу ланку в ієрархії християнських цінностей, бо є джерелом віри, яка є початком християнського світогляду. В системі християнських цінностей відводиться найважливіше місце також вченню про унікальність людської особистості як безсмертної, духовної істоти, створеної Богом за Своїм образом і подобою. Християнське вчення відкриває високий сенс і ціль життя людини – блаженство в Царстві Небесному. Вчення про спасіння також займає найважливіше місце в системі християнських цінностей. На цьому шляху Слово Боже